

УДК 338.43

Вишнеvsька О.М.*доктор економічних наук, професор
декан обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету***Волошина В.В.***магістр обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету***Гаріна Ю.В.***магістр обліково-фінансового факультету
Миколаївського національного аграрного університету***ЕКОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА****ENVIRONMENTAL DEVELOPMENT OF SOCIETY****АНОТАЦІЯ**

У статті обґрунтовано та узагальнено основні підходи до розуміння сутності, напрямів фінансування й запровадження екологічних заходів для збереження навколишнього середовища, природної основи в розвитку суспільства. Визначено пріоритетність у вирішенні глобальних екологічних проблем. Обґрунтовано можливості залучення фінансування екологічних проектів у рамках партнерства через Глобальний екологічний фонд. Визначено, що запровадження проектів із фінансування заходів зі збереження навколишнього середовища повинно ґрунтуватися на системному підході. Реалізація заходів повинна проводитися з огляду на підвищення рівня екологічної свідомості населення й окремих суб'єктів ринку.

Ключові слова: екологічні проблеми, Глобальний екологічний фонд, екологічна свідомість, апроксимація (наближення), екологічні норми, екологічний контроль.

АННОТАЦИЯ

В статье обоснованы и обобщены основные подходы к пониманию сущности, направлений финансирования и проведения экологических мероприятий для сохранения окружающей среды, природной основы в развитии общества. Определена приоритетность в решении глобальных экологических проблем. Обоснована возможность привлечения финансирования экологических проектов в рамках партнерства через Глобальный экологический фонд. Определено, что ведение проектов по финансированию мероприятий для сохранения окружающей среды должно основываться на системном подходе. Реализация мероприятий должна проводиться с учетом повышения уровня экологического сознания населения и отдельных субъектов рынка.

Ключевые слова: экологические проблемы, Глобальный экологический фонд, экологическое сознание, аппроксимация (приближение), экологические нормы, экологический контроль.

ANNOTATION

The article substantiates and generalizes the main approaches to understanding the essence, directions of financing and introduction of environmental measures in order to preserve the environment, the natural basis for the development of society. Priority in solving global environmental problems has been identified. The possibility of attracting financing of environmental projects within the framework of the partnership through the Global Environment Facility has been substantiated. It is determined that the introduction of projects for the financing of environmental measures should be based on a systematic approach. The implementation of measures should be carried out in view of raising the level of environmental consciousness of the population and individual market players.

Keywords: ecological problems, Global ecological fund, ecological consciousness, approximation (approximation), ecological norms, ecological control.

Постановка проблеми. Світові екологічні проблеми людства загострюють внутрішню потребу у запровадженні дієвих екологічних заходів для гарантування екологічної безпеки суспільства. Особливої актуальності набуває питання у контексті збереження територій для проживання населення та формування продовольчої основи. Розвиток більшості галузей національної економіки зорієнтований на отримання економічних інтересів, що посилює негативні тенденції, збільшує тиск на екосистеми.

Тенденції останніх 20 років засвідчують, що актуальність питання пов'язана не лише із забрудненням повітря, ґрунтів, а й водних ресурсів, які були і залишаються основним джерелом життя для кожної живої істоти на планеті. Дефіцит питної води, зниження її якісних параметрів, обмеженість у доступі до прісних водних ресурсів значно посилюють потребу у запровадженні системних заходів не на рівні окремих держав світу, а на глобальному рівні. Найвні екологічні проблеми людства вимагають застосування комплексних дій з огляду на глобальну стратегію збереження світу. Міжнародні організації розробили і запроваджують заходи, які спрямовані на запобігання зміні клімату, втратам біологічного різноманіття і його просторової зміни, на захист людського здоров'я й якості життя, дієве управління природними ресурсами і відходами.

З огляду на екологічні проблеми окремої держави, регіону, світу, існує гостра потреба розуміння, фінансування й реалізації заходів зі збереження навколишнього середовища.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню екологічних проблем присвячено значну кількість наукових публікацій, але актуальність питання посилюється загостренням світових негативних тенденцій, зростанням кількості, частоти й масштабів екологічних та техногенних катастроф. Розроблені міжнародними екологічними організаціями підходи й стратегії у збереженні навколишнього середовища вимагають посилення ролі розуміння

проблем суспільством, а також механізмів фінансування й результативності заходів екологічного спрямування. Вагому роль у розвитку національної економіки будь-якої держави повинні відігравати екологічні пріоритети, що дасть змогу зберегти територію проживання людства й природну основу для існування у майбутньому.

Мета статті полягає в обґрунтуванні та визначенні основних підходів до розуміння сутності, напрямів фінансування й запровадження екологічних заходів щодо збереження навколишнього середовища, природної основи в розвитку суспільства.

Основним завданням дослідження є виявлення пріоритетів у розвитку національної економіки на екологічних засадах з огляду на посилення світових екологічних проблем.

Виклад основного матеріалу дослідження. Міжнародні екологічні організації відіграють і будуть відігравати вагому роль у розвитку глобального середовища. Міжнародна асоціація Global Nest бере активну участь у всіх наукових і технологічних аспектах збереження навколишнього середовища, а також у застосуванні методів, спрямованих на сталий розвиток. Головною метою організації є підтримка та сприяння поширенню інформації про методи поліпшення якості життя на основі розроблення і застосування відповідних технологій інноваційного спрямування. Окремо слід виділити міжнародні організації, які опікуються тваринним світом, а саме Всесвітнє товариство захисту тварин WSPA, Всесвітній фонд дикої природи WWF, а також Міжнародну природоохоронну організацію Greenpeace, основні завдання якої полягають у сприянні екологічному відродженню, привертанні уваги до збереження природи, розумінні екологічних проблем людства [1].

Основні напрями діяльності організації полягають у боротьбі з глобальним потеплінням на планеті, збереженні океанів, лісів та джунглів, запровадженні екологічного землеробства, обмеженні виробництва і поширення токсичних речовин, забезпеченні атомного роззброєння. Глобальний екологічний фонд GEF, який є незалежним міжнародним фінансовим суб'єктом, діяльність якого реалізується через Програму розвитку ООН, Програму охорони навколишнього середовища ООН і Світовий банк, надає фінансування додаткових витрат для зростання рівня екологічної привабливості інвестиційних проектів. З огляду на наявну потребу збереження довкілля, Глобальна мережа екологічного маркування GEN як асоціація незалежних організацій упроваджує систему екологічного маркування відповідно до добровільного міжнародного стандарту ISO 14024.

Отже, діяльність міжнародних екологічних організацій полягає не лише в реалізації заходів екологічного спрямування, а й поширенні знань у сфері екологічної грамотності, розу-

міння сутності процесів і гостроти проблем (рис. 1).

Так, Глобальний екологічний фонд (*Global Environment Facility, GEF*) виступає як незалежний міжнародний фінансовий суб'єкт, діяльність якого реалізується через Програму розвитку ООН, Програму охорони навколишнього середовища ООН, і Світовий банк. Глобальний екологічний фонд надає фінансування додаткових витрат проектів для підвищення їхньої екологічної привабливості

Основною метою Глобального екологічного фонду є запровадження програм екологічного спрямування для збереження довкілля та біорізноманіття з урахуванням наявних екологічних загроз у різних регіонах світу. Через партнерів Глобальний екологічний фонд надає фінансування проектів для поліпшення стану глобального навколишнього середовища.

Так, Глобальний екологічний фонд виділив 9,2 млрд. дол. США із власних коштів і залучив більше 40 млрд. дол. США у порядку співфінансування для реалізації понад 2 600 проектів, надав неурядовим та громадським організаціям різних країн понад 12 тис. грантів невеликого розміру [2].

Зауважимо, що питання відсутності фінансування екологічних проектів не є пріоритетним чинником нереалізованих регіональних, державних і міждержавних програм. Залучення фінансування може бути проведене через Глобальний екологічний фонд. Саме тому пріоритетність питання полягає у поставлених завданнях та системності дій у реалізації підходів зі збереження глобального навколишнього середовища, особливо у більшості африканських та азійських країнах, де актуальним на часі залишається питання достатності й якісної їжі та питної води.

Глобальні екологічні угоди, які діяли або діють відповідно до вже прийнятих рішень, потребують чіткого й постійного регулювання, системного моніторингу результатів запровадження, а також врегулювання (апроксимації) законодавства держав світу міжнародного екологічного права, особливо в контексті відповідальності урядів країн за порушення встановлених норм або відсутність упорядкування дій на всіх рівнях управління.

Актуальність питання у світовому просторі зростає через вплив зростаючого потенціалу промислових виробництв, збільшення кількості населення планети, перенаселення територій, безвідповідальне використання природних копалин, що у сукупності призвело до загострення екологічних проблем майже в усіх регіонах світу. Основні екологічні проблеми пов'язують зі зміною складу атмосфери через зростання викидів; посиленням парникового ефекту, що призводить до зміни клімату, зростання рівня світового океану; скороченням території лісів; посиленням екологічних катастроф природного характеру, а також зроста-

Рис. 1. Сутність і основні пріоритети діяльності Глобального екологічного фонду

Джерело: узагальнено авторами на основі [2]

ючим рівень техногенної небезпеки. Наслідками цих небезпечних для людства процесів є опустелювання, різке скорочення доступу до води, якість води, підтоплення, зсуви ґрунту, посилення вітрової ерозії, зниження якості продуктивних сільськогосподарських земель, зростання рівня засміченості, у тому числі побутовими відходами. Більшість небезпек має глобальний характер і потребує відповідного вирішення на рівні світової спільноти.

Відповідальність за порушення екологічної рівноваги, зростання екологічно небезпечних територій підтверджується зростаючою потребою у запровадженні різних технологій з утилізації побутових відходів. Із проблемою накопичення побутових відходів стикаються майже всі мегаполіси планети. Уряди країн мають і реалізують різні підходи, які запроваджують локально для збереження довкілля. Основними з них є: поховання на полігонах, природне роз-

кладання у природному середовищі, термічна переробка, виділення корисних компонентів і вторинна переробка.

За статистичною інформацією, в Україні нараховується 6,5 тис. офіційних та більше 35 тис. неофіційних звалищ, які займають майже 7% території. Кожного року звалища поповнюються на 15–17 млн. т сміття, лише десята його частина офіційно переробляється. На сільських територіях узагалі відсутня організована система збору побутових відходів, не передбачено контейнерів, вивезення сміття.

Прикладом раціонального підходу до збору та утилізації побутових відходів є країни ЄС. У Польщі реалізація заходів з утилізації відходів розпочинається з їх сортування. У більшості країн ЄС відходи сортуються і населенням, і підприємствами, що регламентовано відповідним законодавством. У Швеції переробляється майже 99% усіх відходів, вторинна сировина

використовується в енергетиці та будівництві. Швеція має настільки дієву систему сортування, збору та переробки, що імпортує сміття з інших країн. Переробка сміття активно застосовується в Німеччині, Швейцарії, Австрії, Бельгії та інших країнах, що підтверджує доцільність цього методу в практичному запровадженні на державному рівні.

Актуальність світових екологічних проблем вимагає від світової спільноти активних та результативних дій для нівелювання негативних факторів у впливі на довкілля. Питання утилізації є найбільш масштабним через зростаючий обсяг територій, які займають сміттєзвалища. Досвід країн ЄС засвідчує, що питання може бути вирішене через контроль над дотриманням затверджених норм із сортування відходів усіма суб'єктами макросередовища, а також систематизовані заходи щодо збору та переробки сміття. Соціальна відповідальність кожного за належного контролю над дотриманням законодавства дасть змогу не лише вирішити питання утилізації відходів екологічно доцільними методами, а й забезпечити можливість використання вторинної сировини, у тому числі для вирішення питань з енергозабезпечення. Вартість подібних проектів становить мільйони, але через Глобальний екологічний фонд у рамках партнерства реалізація подібних проектів є можливою, у тому числі із залученням інвестиційного капіталу.

Висновки. Глобальні екологічні проблеми людства мають зростаючу потребу у вирішенні. Зміна клімату планети, зростання кількості природних лих, підтоплення територій, опустелювання територій, засмічення світового океану підтверджують складність і масштаби наявних екологічних проблем майже в усіх регіонах світу. Досвід країн ЄС підтверджує можливість залучення фінансування у вирішенні екологічних проблем, у тому числі таких, як утилізація відходів. Відсутність фінансування ускладнює процес запровадження проектів, які спрямовані

на збереження довкілля. Функціональні можливості Глобального екологічного фонду дають змогу в рамках партнерства залучати кошти до реалізації проектів зі збереження навколишнього середовища. Вхідною умовою партнерства повинні виступати: апроксимація (наближення) екологічного законодавства до європейських та міжнародних норм, екологічна свідомість та соціальна відповідальність усіх суб'єктів макросередовища, дотримання встановлених норм, моніторинг й оцінка результатів запровадження заходів у рамках проектів. Кожна країна з огляду на наявні екологічні проблеми може використати фінансовий механізм реалізації міжнародних конвенцій щодо біорізноманіття, зміни клімату, забруднювачів через Глобальний екологічний фонд у рамках партнерства й реалізації грантових проектів, у тому числі через місцеві громади. Результатом співпраці повинен бути реальний результат, який дасть змогу забезпечити збереження довкілля та в майбутньому гарантує інтерес інвесторів до екологічних проектів різної складності, масштабів фінансування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Міжнародні екологічні організації. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
2. Глобальний екологічний фонд. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
3. Розвиток економіки галузі на біоекономічних засадах : теоретичні і практичні аспекти: монографія / О.М. Вишневська, О.А. Літвак, С.М. Літвак. Миколаїв, 2016. 242 с.
4. Вишневська О.М., Бобровська Н.В. Апроксимація міжнародного законодавства у збереженні і відновленні навколишнього середовища. Вісник аграрної науки Причорномор'я. 2015. Вип. 4(87). С. 20–29.
5. Літвак О.А. Еколого-економічна ефективність землекористування. Наукові пошуки молоді у третьому тисячолітті. Екологічні проблеми України та шляхи їх вирішення: матеріали Держ. наук.-практ. конф. молодих учених, аспірантів і докторантів. URL: <http://tezy.btsau.edu.ua/>.